

Procesy demograficzne w województwie podlaskim w latach 2000–2019 oraz w perspektywie do 2040 r.

- W końcu 2019 r. w województwie podlaskim mieszkało 1178,4 tys. osób, tj. 3,1% ogółu ludności Polski. Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w Podlaskiem obserwowany był systematyczny spadek liczby mieszkańców. Wpływ na zmniejszenie się liczby ludności województwa miał ujemny przyrost naturalny notowany w regionie w latach 2001–2007 oraz 2011–2019, jak również utrzymujące się od wielu lat ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały. W porównaniu ze stanem w końcu 2000 r. liczba ludności w regionie zmniejszyła się o 2,7%, najbardziej w części południowo-wschodniej województwa w gminach wiejskich: Czyże, Dubicze Cerkiewne oraz Milejczyce, w których odnotowano również najniższe wskaźniki przyrostu naturalnego na 1000 ludności.
- Mediana wieku (wiek środkowy) mieszkańców województwa podlaskiego z roku na rok jest wyższa. W końcu 2019 r. połowa ludności województwa nie przekroczyła 41,4 roku, podczas gdy 19 lat wcześniej statystyczny mieszkaniec regionu był w wieku 34,7 roku.
- Sukcesywnie zmniejsza się liczba dzieci i młodzieży w wieku 0–17 lat. Analiza danych wskazuje, że w 2019 r. liczba osób poniżej 18 roku życia spadła w mniejszym stopniu niż w latach poprzednich, ale jej udział w ogólnej populacji mieszkańców województwa podlaskiego w końcu omawianego roku, w porównaniu ze stanem w końcu 2000 r., obniżył się z poziomu 26,0% do 17,5%.
- Zmiany można zaobserwować również wśród ludności w wieku produkcyjnym. Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, w wyniku wchodzenia w wiek zdolności do pracy osób urodzonych w okresie wyżu demograficznego, zwiększała się zarówno liczba, jak i udział tych osób w ogólnej populacji ludności, jednak proces ten ulegał powolnemu wyhamowaniu. W końcu 2019 r. odsetek ludności w wieku produkcyjnym w Podlaskiem wyniósł 61,0% wobec 58,0% w końcu 2000 r.
- Obserwowany jest również stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Według stanu w końcu 2019 r., udział tej grupy w ogólnej populacji ludności regionu osiągnął poziom 21,5% i zwiększył się o 5,5 p. proc. w stosunku do zanotowanego 19 lat wcześniej.
- Coraz mniej korzystne stają się również relacje między poszczególnymi ekonomicznymi grupami wieku ludności, co obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego. W końcu 2019 r. w województwie podlaskim na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 29 osób w wieku poniżej 18 roku życia (w końcu 2000 r. – 45 osób) oraz 35 osób w wieku poprodukcyjnym (w końcu 2000 r. – 28 osób).
- Niski poziom dzietności oraz korzystne zjawisko, jakim jest wydłużanie trwania życia nasilają proces starzenia się społeczeństwa w Podlaskiem. W końcu 2019 r. na 100 „wnuczków” (osób w wieku 0–14 lat) przypadało 121 „dziadków” (osób w wieku 65 lat i więcej). W końcu 2000 r. indeks starości był zdecydowanie niższy i wyniósł 67.
- Pogarsza się również wskaźnik wsparcia osób najstarszych (wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego), który obrazuje relacje międzypokoleniowe pomiędzy osobami najstarszymi a ich dziećmi, na których z reguły spoczywa obowiązek zapewnienia opieki nad osobami w wieku sędziwym. W województwie podlaskim w końcu 2019 r. na 100 osób w wieku 50–64 lata przypadało 12 osób w wieku 85 lat i więcej, podczas gdy w końcu 2000 r. – 8 osób.
- W ostatnich latach w województwie podlaskim obserwowany jest znaczący wzrost liczby zezwoleń na pracę cudzoziemców udzielanych przez wojewodę, których liczba w 2019 r. ukształtowała się na poziomie 9,8 tys. Ponadto, zarejestrowano 32,7 tys. oświadczeń pracodawców o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi oraz wydano 1,9 tys. zezwoleń na pracę sezonową. Wśród wszystkich wymienionych kategorii dokumentów dopuszczających cudzoziemców do polskiego rynku pracy dominowały wydane obywatelom Ukrainy.
- Założenia najnowszej prognozy ludności przewidują na najbliższe lata systematyczny spadek liczby ludności województwa podlaskiego. W okresie najbliższych 21 lat ma ona zmniejszyć się o ponad 119 tys. osób. Przewidywane są niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności praktycznie w całym okresie objętym prognozą, a mają dotyczyć głównie starzenia się całego społeczeństwa, starzenia się zasobów siły roboczej, zmniejszania się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji ludności, wzrostu współczynnika obciążenia demograficznego, zwłaszcza grupą osób w wieku poprodukcyjnym.
- Według prognozy ludności gmin, przewiduje się, że do 2030 r. w województwie podlaskim zaledwie w dwunastu gminach nastąpi wzrost liczby mieszkańców. Najwyższym przyrostem liczby ludności będą charakteryzować się gminy położone w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy województwa, zaś największy będzie dotyczyć gminy wiejskiej Juchnowiec Kościelny. Duży spadek liczby ludności (powyżej 10%) przewidywany jest w 21,2% gmin w województwie, przy czym największy wystąpi w gminie wiejskiej Dubicze Cerkiewne.

Spis treści

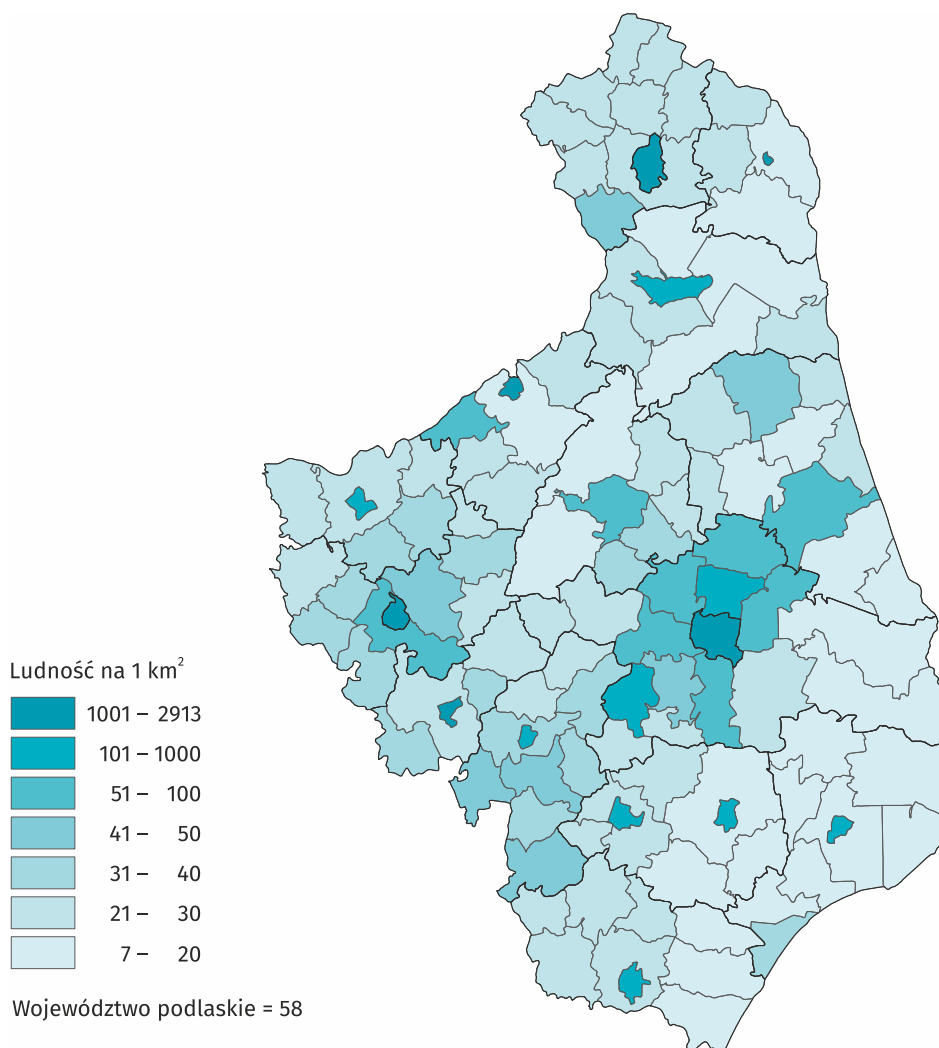
Zmiany w liczbie i strukturze ludności	2
Ruch naturalny ludności	10
Trwanie życia	11
Migracje ludności	12
Cudzoziemcy na rynku pracy	13
Prognoza ludności	14

Zmiany w liczbie i strukturze ludności

W końcu 2019 r. w województwie podlaskim mieszkało 1178,4 tys. osób, tj. 3,1% ogółu ludności Polski. Średnia gęstość zaludnienia, czyli liczba osób przypadająca na 1 km², wyniosła w Podlaskiem 58 (w Polsce – 123). Wskaźnik ten wykazywał znaczne zróżnicowanie przestrzenne na terenie województwa – najwyższy zanotowano w Białymstoku (2913 osób na 1 km²), zaś najniższy w powiecie sejneńskim (23 osoby na 1 km²), a biorąc pod uwagę gminy, największa gęstość zaludnienia wystąpiła w gminie miejskiej Sejny (1171 osób na 1 km²), a najmniejsza w gminie wiejskiej Płaska (7 osób na 1 km²).

Mapa 1. Gęstość zaludnienia według gmin w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat w Podlaskiem obserwowany był systematyczny spadek liczby mieszkańców. W końcu 2019 r., w porównaniu ze stanem zanotowanym w końcu 2000 r., liczba ludności w województwie zmniejszyła się o 2,7%,

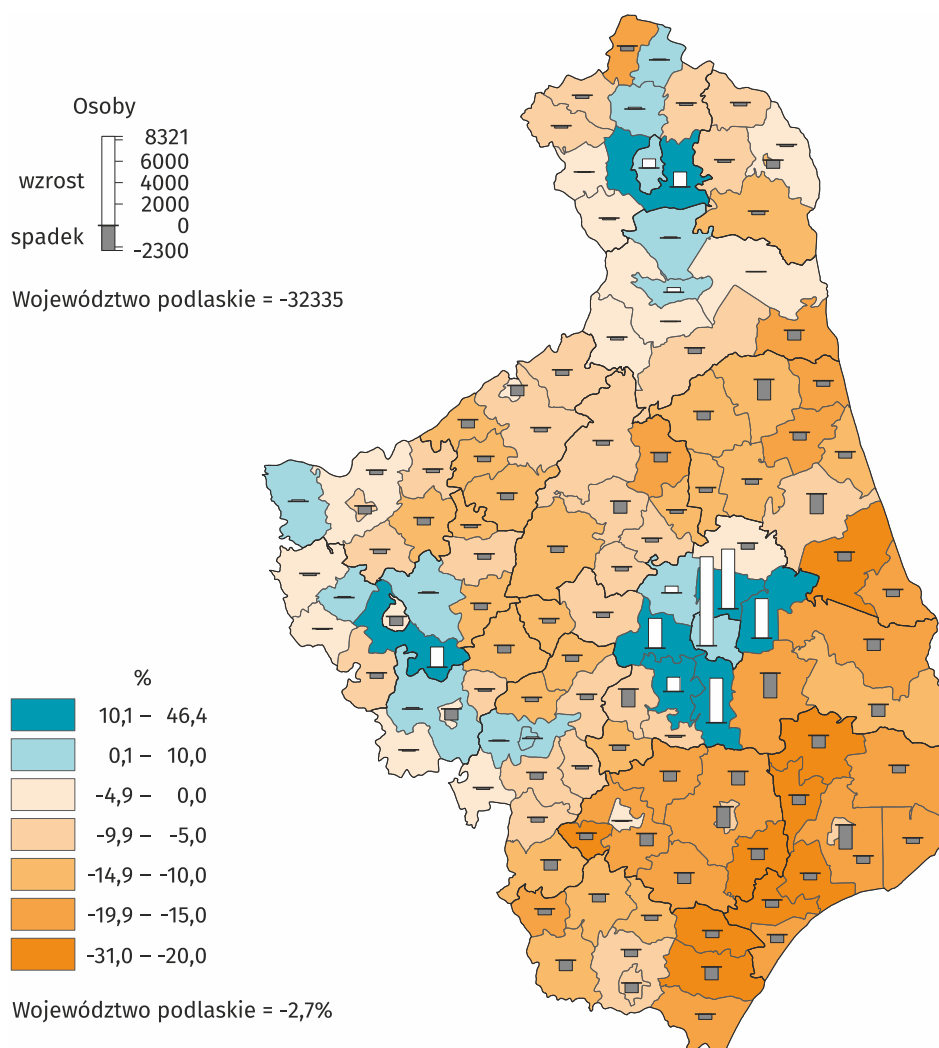
tj. o 32,3 tys. osób, natomiast w Polsce zwiększyła się o 0,3%, tj. o 128,6 tys. osób.

Wśród powiatów województwa podlaskiego w analizowanym okresie najwięcej ludności ubyło w hajnowskim (16,3%, tj. 8,3 tys. osób), siemiatyckim (13,1%, tj. 6,7 tys. osób), bielskim (12,8%, tj. 8,0 tys. osób) i sokólskim (11,7%, tj. 8,9 tys. osób), zaś najwyższy wzrost liczby mieszkańców zanotowano w powiecie białostockim (o 7,1%, tj. 10,0 tys. osób) oraz w mieście Białystok (o 2,9%, tj. 8,3 tys. osób).

Analizując gminy województwa podlaskiego, w stosunku do stanu w końcu 2000 r. największy spadek liczby mieszkańców stwierdzono w gminach wiejskich: Czyże (o 31,0%, tj. 0,9 tys. osób), Dubicze Cerkiewne (o 30,2%, tj. 0,6 tys. osób), Milejczyce (o 28,6%, tj. 0,7 tys. osób) oraz Orła (o 27,3%, tj. 1,0 tys. osób), natomiast najwyższy wzrost liczby ludności odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Wasilków (o 46,4%, tj. 5,6 tys. osób), gminie wiejskiej Juchnowiec Kościelny (o 33,5%, tj. 4,2 tys. osób) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Supraśl (o 30,9%, tj. 3,7 tys. osób).

Mapa 2. Zmiana liczby ludności według gmin w latach 2000–2019

Stan w dniu 31 grudnia

Wpływ na spadek liczby mieszkańców województwa podlaskiego miał ujemny przyrost naturalny notowany w regionie w latach 2001–2007 oraz 2011–2019, jak również utrzymujące się od wielu lat ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały.

Ludność miejska (skupiona w 40 miastach zlokalizowanych na terenie województwa) w końcu analizowanego roku liczyła 716,9 tys. osób (w końcu 2000 r. – 710,0 tys. osób) i stanowiła 60,8% ogółu mieszkańców regionu (w końcu 2000 r. – 58,6%). W kraju udział ludności zamieszkującej w miastach wyniósł 60,0%. W końcu 2019 r. tereny wiejskie w województwie podlaskim zamieszkiwało 461,4 tys. osób (wobec 500,7 tys. osób w końcu 2000 r.). Odsetek ludności wiejskiej (wskaźnik ruralizacji) osiągnął poziom 39,2% i był o 2,2 p. proc. niższy od zanotowanego 19 lat wcześniej.

Struktura ludności według płci w województwie podlaskim od kilku lat nie ulega większym zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców nieznacznie przeważają kobiety, które w końcu 2019 r. stanowiły 51,3% ludności województwa. W końcu omawianego roku współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) ukształtował się na poziomie identycznym jak w latach poprzednich, osiągając wartość 105, zaś w podziale na miasta i wieś wyniósł odpowiednio 110 i 98. Współczynnik feminizacji wykazuje także zróżnicowanie przestrzenne na terenie województwa. W końcu 2019 r. najwyższy jego poziom zaobserwowano w mieście Białystok, gdzie na 100 panów przypadało 113 pań. Więcej mężczyzn niż kobiet stwierdzono natomiast w powiatach: suwalskim (gdzie na 100 mężczyzn przypadało tylko 96 kobiet) oraz łomżyńskim i wysokomazowieckim (po 98 kobiet na 100 mężczyzn).

Biorąc pod uwagę gminy, najwyższą liczebną przewagę kobiet zanotowano w gminie wiejskiej Milejczyce, w której współczynnik feminizacji wyniósł 113, natomiast najmniej kobiet na 100 mężczyzn przypadało w gminie wiejskiej Turośl (90).

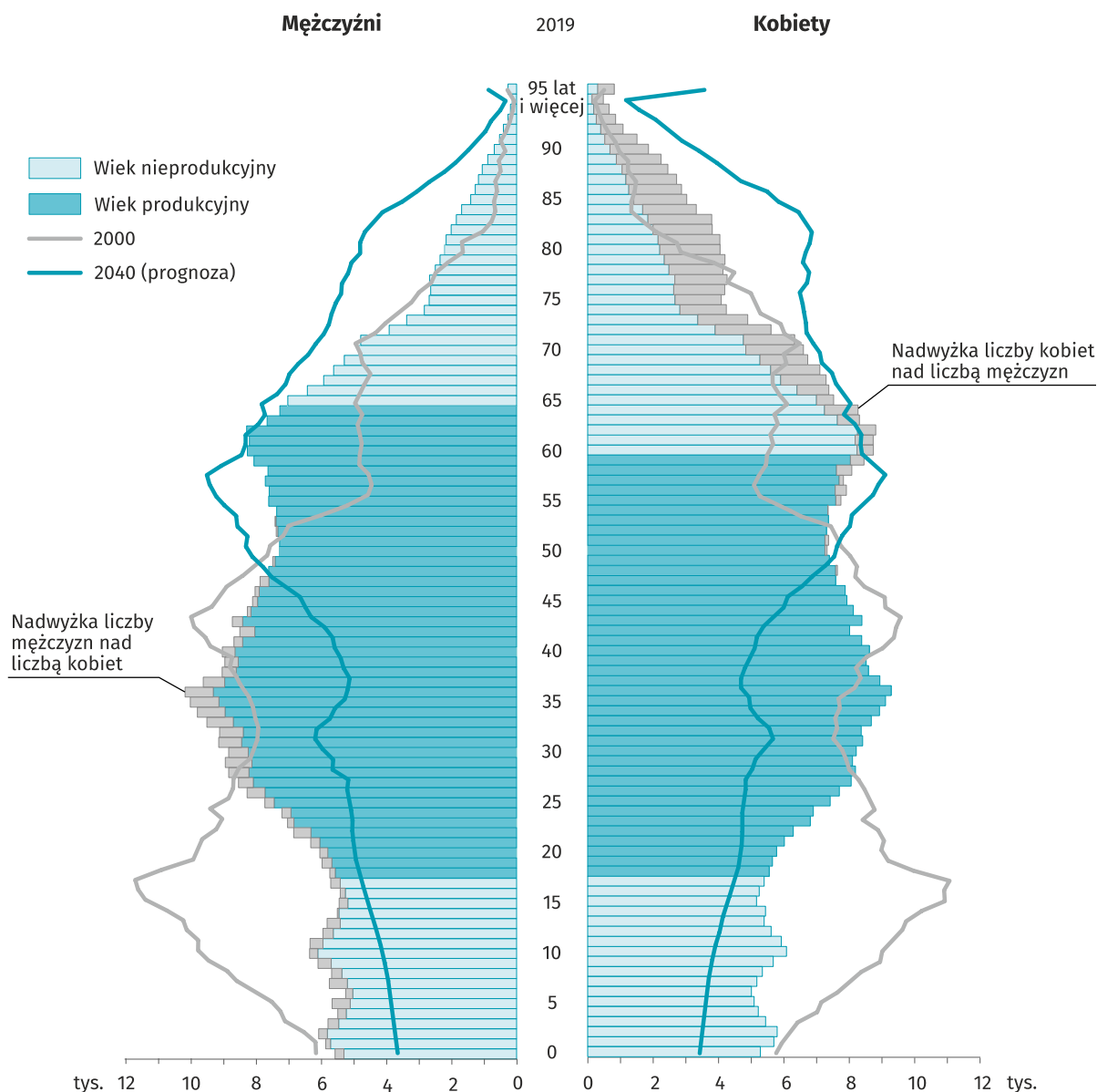
Tablica 1. Podstawowe informacje o ludności według powiatów w 2019 r.

POWIATY	Ludność	Ludność na 1 km ²	Kobiety na 100 mężczyzn	Ludność w wieku przedprodukcyjnym	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Przyrost naturalny	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały
				w % ogółu ludności				
stan w dniu 31 XII							na 1000 ludności	
WOJEWÓDZTWO	1178353	58	105	17,5	61,0	21,5	-0,98	-1,72
Augustowski	58068	35	104	17,1	61,6	21,3	-2,58	-3,09
Białostocki	149611	50	103	18,3	61,7	20,0	-0,48	9,79
Bielski	54353	39	102	16,3	58,5	25,3	-6,05	-3,90
Grajewski	47210	49	102	17,5	62,2	20,3	-0,40	-6,04
Hajnowski	42610	26	106	14,3	57,0	28,7	-8,77	-4,43
Kolneński	38057	40	100	17,6	63,7	18,8	-1,62	-5,12
Łomżyński	50943	38	98	18,4	62,9	18,7	-2,00	-0,22
Moniecki	40412	29	101	15,9	62,5	21,6	-4,32	-4,25
Sejneński	19914	23	101	16,2	61,3	22,6	-3,35	-6,05
Siemiatycki	44193	30	104	14,8	60,9	24,4	-6,13	-5,97
Sokólski	66686	32	102	15,8	61,4	22,7	-6,40	-4,34
Suwalski	35674	27	96	19,1	61,8	19,1	0,39	-4,68
Wysokomazowiecki	56860	44	98	18,1	60,1	21,7	-1,75	-5,94
Zambrowski	43505	59	102	17,8	61,6	20,6	-0,73	-5,36
M. Białystok	297554	2913	113	17,9	60,3	21,8	2,49	-1,45
M. Łomża	62945	1927	110	17,8	60,9	21,3	2,54	-4,57
M. Suwałki	69758	1065	109	18,8	62,0	19,1	1,62	-1,47

Mediana wieku (wiek środkowy) mieszkańców województwa podlaskiego z roku na rok jest wyższa. W końcu 2019 r. połowa ludności województwa nie przekroczyła 41,4 roku, podczas gdy 19 lat wcześniej statystyczny mieszkaniec regionu był w wieku 34,7 roku. Wiek środkowy kobiet w końcu 2019 r. wyniósł 43,4 roku (w końcu 2000 r. – 36,5 roku), a mężczyzn – 39,6 roku (w końcu 2000 r. – 33,0 lata). W końcu 2019 r. połowa osób mieszkających zarówno w miastach, jak i na wsi nie osiągnęła wieku 41,4 roku (w 2000 r. – 33,6 roku w miastach i 36,3 roku na wsi). Jest to sytuacja odmienna od zanotowanej w kraju, gdzie ludność miejska jest starsza niż zamieszkująca tereny wiejskie. W końcu 2019 r. mediana wieku ludności ogółem w Polsce przybrała wartość 41,3 roku, przy czym w miastach ukształtowała się na poziomie 42,5 roku, a na wsi – 39,5 roku.

Wykres 1. Ludność według płci i wieku

Stan w dniu 31 grudnia

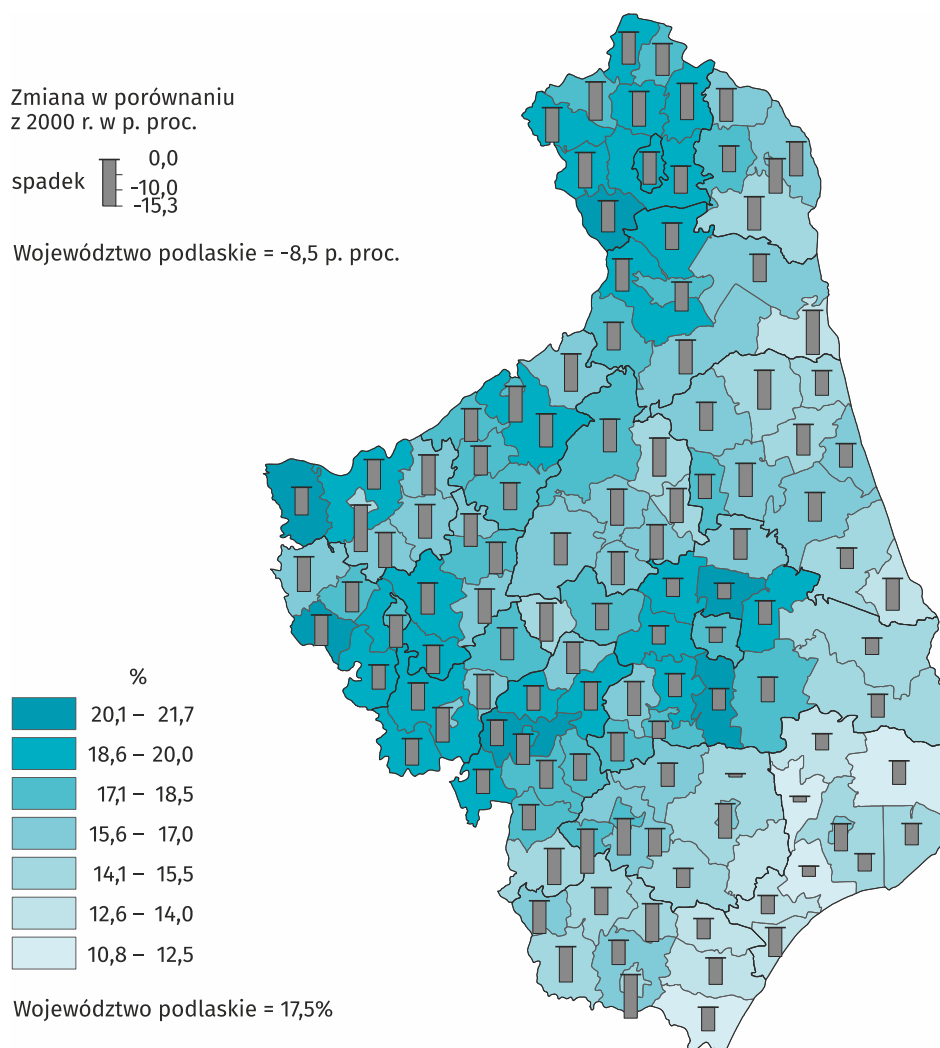
Rezultatem przemian w procesach demograficznych (depresja urodzeniowa lat dziewięćdziesiątych poprzedniego oraz początku obecnego stulecia) jest sukcesywnie zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży (w wieku 0–17 lat). Analiza danych wskazuje, że w 2019 r. liczba osób poniżej 18 roku życia spadła w mniejszym stopniu niż w latach poprzednich, ale w końcu omawianego roku jej udział w ogólnej populacji mieszkańców województwa podlaskiego w porównaniu ze stanem w końcu 2000 r. obniżył się z poziomu 26,0% do 17,5%.

Najmniej korzystna sytuacja w tym zakresie w końcu analizowanego roku wystąpiła w powiecie hajnowskim, gdzie omawiany wskaźnik wyniósł 14,3%, a najbardziej korzystną zanotowano w powiecie suwalskim (19,1%).

Wśród gmin najniższy udział osób w wieku 17 lat i mniej stwierdzono w gminie wiejskiej Dubicze Cerkiewne (10,8%). Najmłodsza, tj. o najwyższym udziale dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności, była gmina miejsko-wiejska Wasilków (21,7%).

Mapa 3. Udział dzieci i młodzieży (w wieku 0–17 lat) w ogólnej liczbie ludności w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Zmiany można zaobserwować również wśród ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18–59 lat, mężczyźni – 18–64 lata). Na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat, w wyniku wchodzenia w wiek zdolności do pracy osób urodzonych w okresie wyżu demograficznego, zwiększała się zarówno liczba, jak i udział tych osób w ogólnej populacji ludności. Proces ten uległ jednak powolnemu wyhamowaniu, a w końcu 2019 r. odsetek ludności w wieku produkcyjnym w Podlaskiem był już

o 0,7 p. proc. niższy niż przed rokiem i wyniósł 61,0% wobec 58,0% w końcu 2000 r. Najwyższy poziom omawianego wskaźnika odnotowano w powiecie kolneńskim (63,7%), a najniższy – w powiecie hajnowskim (57,0%). W gminach województwa podlaskiego największy udział osób w wieku produkcyjnym wystąpił w gminie wiejskiej Zawady (64,9%), a najmniejszy – w gminie wiejskiej Orla (47,3%).

Na uwagę zasługuje fakt, że w wiek zdolności do pracy wkraczają coraz mniej liczne roczniki osiemnastolatków. W Podlaskiem w końcu 2000 r. było ich 20,9 tys., zaś w końcu 2019 r. omawianą grupę tworzyło już tylko 11,5 tys. osób.

Obserwowany jest również stopniowy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej). Według stanu w końcu 2019 r., udział tej grupy w ogólnej populacji ludności regionu osiągnął poziom 21,5% i zwiększył się o 5,5 p. proc. w stosunku do zanotowanego w analogicznym okresie 2000 r.

Największy udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców zaobserwowano w powiecie hajnowskim (28,7%), a najmniejszy – w powiecie tomżyńskim (18,7%).

Wśród gmin najstarszą była gmina wiejska Dubicze Cerkiewne z udziałem osób w wieku poprodukcyjnym wynoszącym 39,3%. Najmniejszy odsetek omawianej grupy osób stwierdzono w gminie wiejskiej Juchnowiec Kościelny (15,8%).

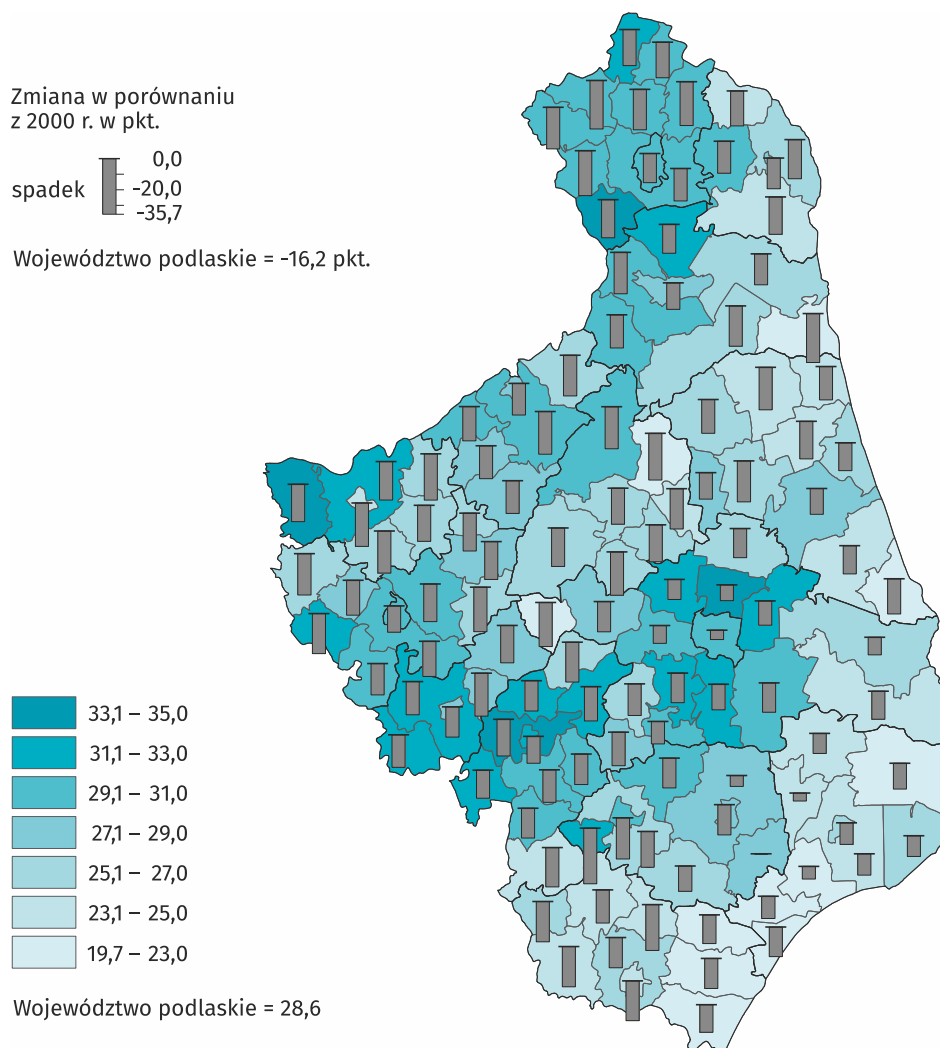
Coraz mniej korzystne stają się relacje między poszczególnymi ekonomicznymi grupami wieku ludności, co obrazuje współczynnik obciążenia demograficznego, czyli liczba osób w wieku nieprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W końcu 2019 r. w województwie podlaskim ukształtował się on na poziomie 64, tj. 29 – dla wieku przed-

produkcyjnego i 35 – dla wieku poprodukcyjnego. W końcu 2000 r. omawiany wskaźnik osiągnął wartość 73, przy czym w przypadku osób w wieku poniżej 18 roku życia wyniósł 45, podczas gdy dla osób w wieku poprodukcyjnym przyjął wartość 28. W kraju w końcu 2019 r. obserwowano podobne relacje między ekonomicznymi grupami wieku ludności jak w województwie podlaskim. Współczynnik obciążenia demograficznego ukształtował się na poziomie 67, tj. 30 – dla wieku przedprodukcyjnego i 37 – dla wieku poprodukcyjnego, podczas gdy 19 lat wcześniej przyjął wartość 64, tj. 40 – w przypadku wieku przedprodukcyjnego i 24 – dla wieku poprodukcyjnego.

W końcu 2019 r. w województwie podlaskim najwyższą wartość współczynnik obciążenia demograficznego przyjął w powiecie hajnowskim, w którym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 76 osób w wieku nieprodukcyjnym, z czego 25 osób było w wieku 17 lat i mniej, a 50 – w wieku poprodukcyjnym. W powiecie kolneńskim analizowany wskaźnik osiągnął najniższą wartość, tj. 57, z czego 28 przypadło na wiek przedprodukcyjny, a 30 – na wiek poprodukcyjny.

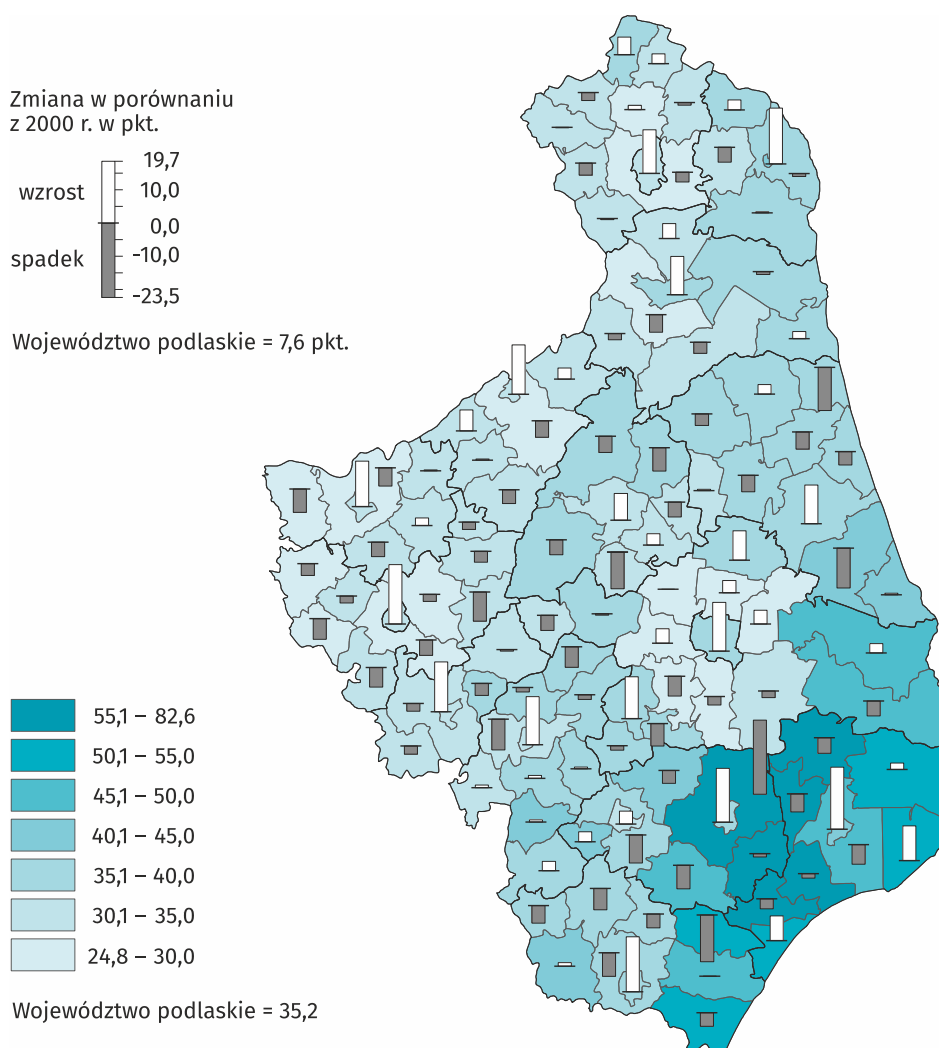
Mapa 4. Ludność w wieku przedprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2019 r.

Stan w dniu 31 grudnia

Wśród gmin województwa podlaskiego najmniej korzystną sytuację w zakresie współczynnika obciążenia demograficznego w końcu 2019 r. odnotowano w gminie wiejskiej Orła, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało aż 112 osób w wieku nieprodukcyjnym, z czego 29 to osoby w wieku poniżej 18 roku życia, a 83 – w wieku poprodukcyjnym. Najbardziej korzystna sytuacja wystąpiła w gminie wiejskiej Zawady, w której omawiany wskaźnik osiągnął wartość 54, tj. 22 – dla wieku przedprodukcyjnego i 32 – dla wieku poprodukcyjnego.

Mapa 5. Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2019 r.
Stan w dniu 31 grudnia

Niski poziom dzietności oraz korzystne zjawisko, jakim jest wydłużanie trwania życia nasilają proces starzenia się społeczeństwa. W końcu 2019 r. indeks starości, tj. liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat, ukształtował się w województwie podlaskim na poziomie 121 (w Polsce – 118), tj. na 100 „wnuczków” przypadało 121 „dziadków”, a różnica w wielkości tych populacji wyniosła 36,9 tys. na niekorzyść dzieci. W końcu 2000 r. wartość wskaźnika była zdecydowanie niższa – na 100 osób w wieku 0–14 lat odnotowano 67 osób w wieku 65 lat i więcej.

W końcu 2019 r. najwyższy indeks starości wystąpił w powiecie hajnowskim, w którym na 100 „wnuczków” przypadało 205 „dziadków”, a najniższy – w mieście Suwałki, gdzie przyjął wartość 96.

W analizowanym okresie wśród gmin województwa podlaskiego najmniej korzystną sytuację w zakresie relacji pokoleniowej „dziadków” i „wnuczków” stwierdzono w gminie wiejskiej Dubicze Cerkiewne, w której omawiany wskaźnik ukształtował się na poziomie 414. Gmina miejsko-wiejska Wasilków charakteryzowała się najniższą wartością indeksu (71) spośród gmin w regionie.

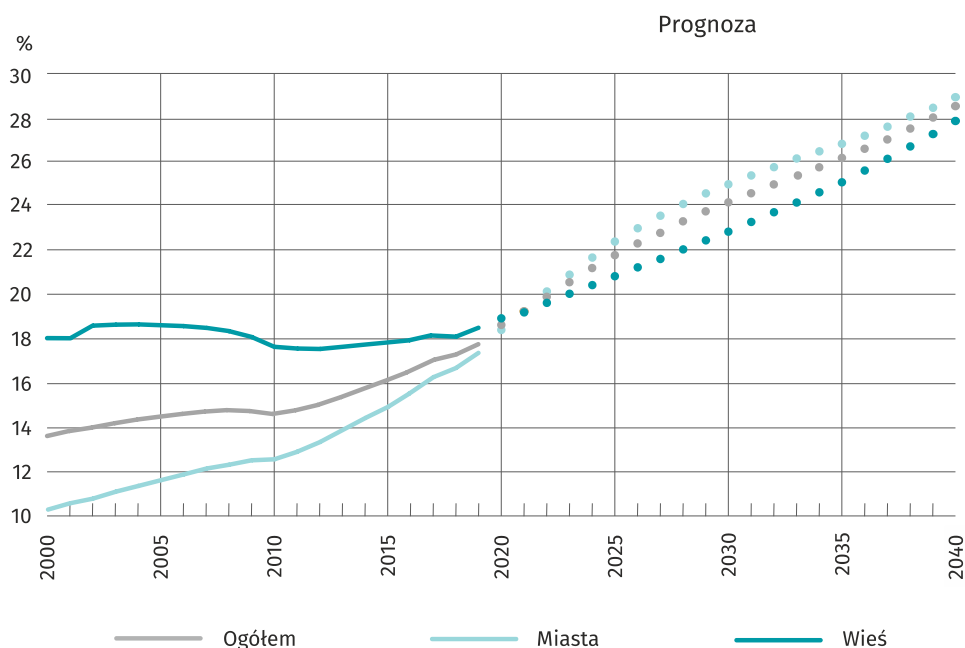
W województwie podlaskim, podobnie jak w kraju, niezmiennie rośnie liczebność grupy osób w wieku 65 lat i więcej – w końcu 2019 r. liczyła ona 209,6 tys. osób, tj. o 27,4% więcej niż 19 lat wcześniej. Udział osób w tej grupie w ogólnej populacji ludności określanej jest współczynnikiem starości demograficznej, który w końcu analizowanego roku wyniósł 17,8% (w Polsce – 18,1%). W końcu 2000 r. osoby w wieku starszym stanowiły 13,6% ogólnej liczby ludności w regionie. Obserwowany wzrost liczebności tej populacji wynika z zasilenia grupy w wieku powyżej 65 lat przez coraz liczniejsze roczniki osób urodzonych w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku w okresie wyżu kompensacyjnego. Z powodu tych przesunięć w strukturze wieku ludności zmniejsza się liczba i odsetek osób w wieku 15–64 lata.

Powiat hajnowski i miasto Suwałki znalazły się w województwie podlaskim na przeciwstawnych pozycjach w rankingu pod względem współczynnika starości (z wartościami odpowiednio 24,3% i 15,1%).

Gminą o najwyższym w regionie odsetku osób w wieku 65 lat i więcej była gmina wiejska Dubicze Cerkiewne (36,3%), a o najniższym – gmina wiejska Juchnowiec Kościelny (12,8%).

Wykres 2. Wskaźnik starości demograficznej

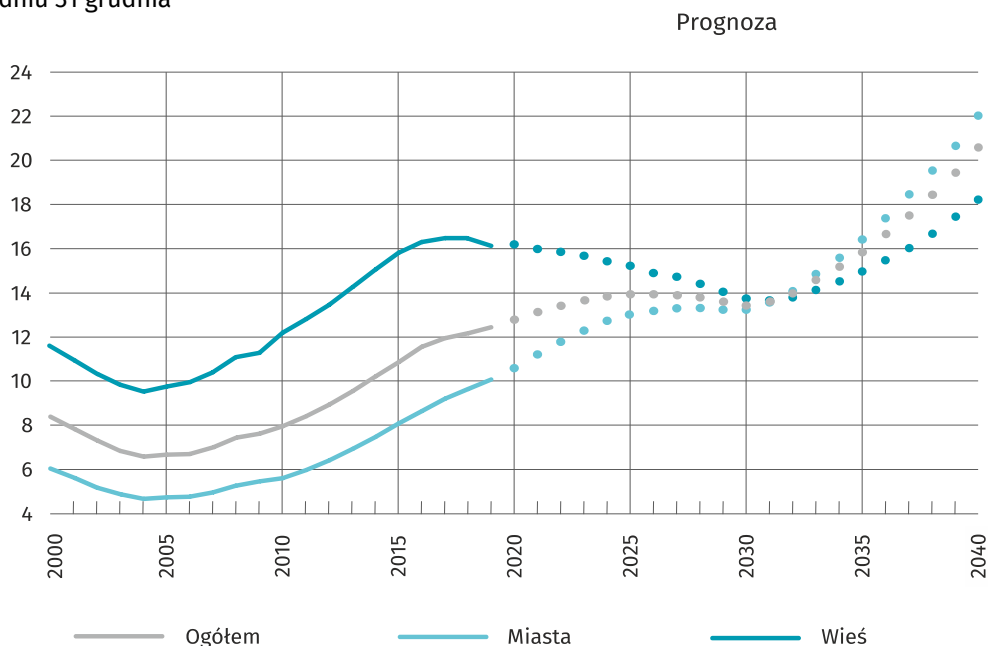
Stan w dniu 31 grudnia

Do zobrazowania relacji międzypokoleniowych pomiędzy osobami najstarszymi a ich dziećmi wykorzystuje się wskaźnik wsparcia osób najstarszych (wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego). Określa on ile osób w wieku 85 lat i więcej przypada na 100 osób w wieku 50–64 lata. Istotne jest określenie relacji między tymi dwoma pokoleniami, gdyż z reguły obowiązek zapewnienia opieki nad osobami w wieku sędziwym spoczywa na najbliższych, tj. dzieciach lub krewnych. W województwie podlaskim w końcu 2019 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 12,4 (w Polsce – 10,9) i wzrosła w porównaniu z zanotowaną 19 lat wcześniej, kiedy ukształtowała się na poziomie 8,4.

Wykres 3. Wskaźnik wsparcia międzypokoleniowego

Stan w dniu 31 grudnia

Wśród powiatów w Podlaskiem w końcu analizowanego roku najwięcej, bo 18 osób w wieku co najmniej 85 lat przypadają na 100 osób w wieku 50–64 lata w powiatach hajnowskim i bielskim, a najmniej – w miastach Łomża i Suwałki (po 8 osób).

W gminie wiejskiej Orla wskaźnik wsparcia osób najstarszych był najwyższy spośród wszystkich gmin w regionie i przyjął wartość 50, podczas gdy w gminie miejskiej Kolno był najniższy i ukształtował się na poziomie 7.

Ruch naturalny ludności

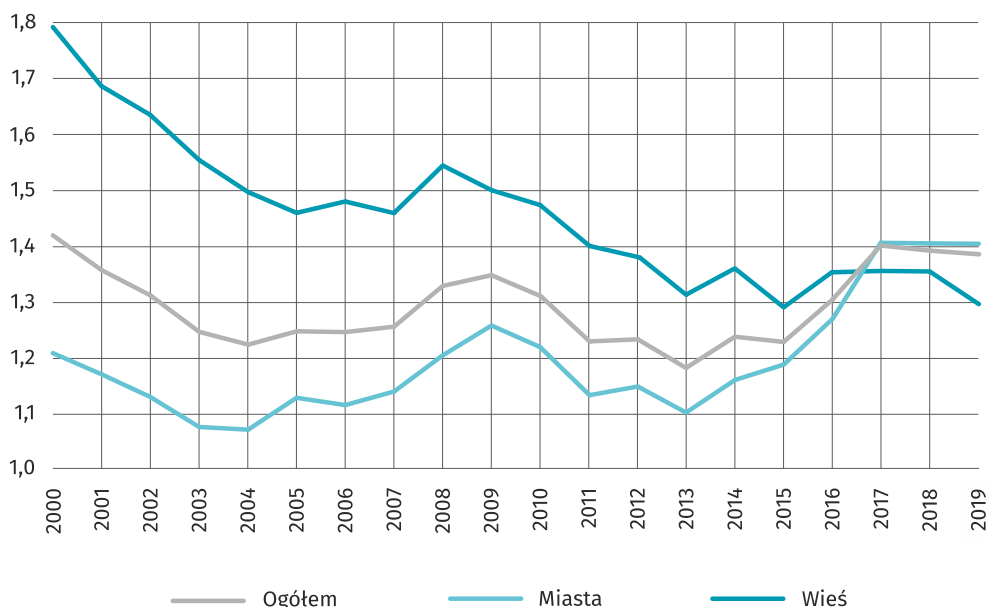
W 2019 r. w województwie podlaskim zanotowano 11342 urodzenia żywe, tj. o 6,1% mniej niż w 2000 r. Współczynnik urodzeń (liczba urodzeń żywych przypadająca na 1000 ludności) ukształtował się na poziomie 9,62 (w 2000 r. – 9,94). W miastach analizowany wskaźnik osiągnął wartość 10,19, natomiast na wsi – 8,72.

Analizując sytuację w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego, największe natężenie urodzeń stwierdzono w mieście Białystok (11,14), natomiast najmniejsze – w powiecie sokólskim (7,37).

Wśród gmin województwa podlaskiego najwięcej urodzeń w przeliczeniu na 1000 ludności zanotowano w gminie wiejskiej Wysokie Mazowieckie (14,35). Najniższy współczynnik urodzeń stwierdzono w gminie wiejskiej Szudziałowo (2,78).

Współczynnik dzietności, oznaczający liczbę dzieci, które przeciętnie kobieta urodziłaby w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat), wyniósł w omawianym roku 1,37 wobec 1,42 w 2000 r. W miastach analizowany wskaźnik osiągnął wartość 1,42, natomiast na wsi – 1,30. Najbardziej korzystna sytuacja demograficzna występuje gdy współczynnik dzietności, gwarantujący prostą zastępowalność pokoleń, kształtuje się na poziomie 2,1–2,15; jest to wartość optymalna, określana jako korzystna dla stabilnego rozwoju demograficznego.

Wykres 4. Współczynnik dzietności

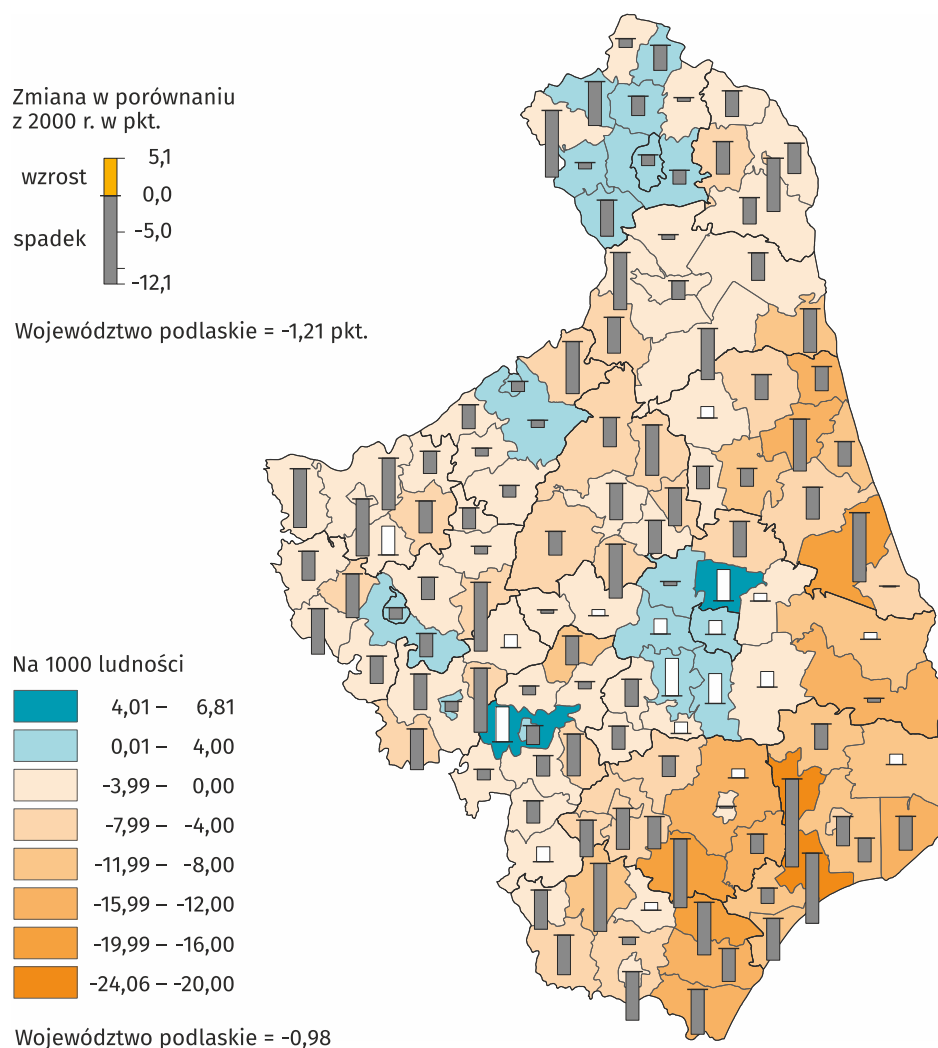

W analizowanym roku w województwie podlaskim zmarło 12501 osób, tj. o 5,9% (o 699 osób) więcej niż w 2000 r. Współczynnik umieralności (liczba zgonów na 1000 ludności) ukształtował się na poziomie 10,60 (w 2000 r. – 9,71). Liczba zgonów przypadająca na 1000 mieszkańców miast wyniosła 9,36, a wsi – 12,53.

Współczynnik umieralności cechował się dużym zróżnicowaniem między poszczególnymi powiatami województwa podlaskiego. Największe natężenie zgonów zanotowano w powiecie hajnowskim (16,27), natomiast najmniejsze – w mieście Łomża (7,64).

Biorąc pod uwagę sytuację w gminach, najwyższy współczynnik umieralności zaobserwowano w gminie wiejskiej Czyże (29,07), natomiast najniższą wartość omawiany wskaźnik przyjął w gminie miejsko-wiejskiej Wasilków (6,84).

Mapa 6. Przyrost/ubytek naturalny ludności w 2019 r.

W 2019 r., odmiennie niż 19 lat wcześniej, w województwie podlaskim odnotowano ujemny przyrost naturalny ludności. Wyniósł on minus 1159 (w 2000 r. przyjął wartość 278). W przeliczeniu na 1000 mieszkańców regionu ukształtował się na poziomie minus 0,98 (wobec 0,23 w 2000 r.) i był niższy od wskaźnika ogólnokrajowego wynoszącego minus 0,91. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż w miastach województwa podlaskiego przyrost naturalny przyjął wartość dodatnią i w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł 0,84, podczas gdy na terenach wiejskich był ujemny, a wskaźnik przyrostu naturalnego ukształtował się tam na poziomie minus 3,81. W Polsce w 2019 r. zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich stwierdzono ujemny przyrost naturalny i w przeliczeniu na 1000 mieszkańców przybrał on odpowiednio wartość minus 1,43 oraz minus 0,12.

W 2019 r. w czterech powiatach województwa podlaskiego odnotowano dodatni przyrost naturalny, a najwyższy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wystąpił w mieście Łomża (2,54). Najniższą wartość omawiany wskaźnik przyjął w powiecie hajnowskim (minus 8,77).

Wśród gmin województwa podlaskiego najwyższy wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności stwierdzono w gminie wiejskiej Wysokie Mazowieckie (6,81), a najniższy – w gminie wiejskiej Czyże (minus 24,06).

Trwanie życia

W 2019 r. w województwie podlaskim przeciętne trwanie życia wyniosło 74,3 roku w przypadku mężczyzn oraz 83,1 roku dla kobiet. W skali kraju wskaźniki te były niższe i kształtowały się odpowiednio na poziomie 74,1 roku i 81,8 roku. Zarów-

no w województwie podlaskim, jak i w całej Polsce występuje zjawisko wysokiej nadumieralności mężczyzn. W omawianym roku różnica między przeciętnym trwaniem życia kobiet i mężczyzn w Podlaskim wyniosła 8,8 roku, a w kraju – 7,7 roku.

W ciągu ostatnich 19 lat w regionie trwanie życia mężczyzn wydłużyło się o 3,8 roku, zaś kobiet – o 4,0 lata (w skali kraju odpowiednio o 4,3 oraz 3,8 roku).

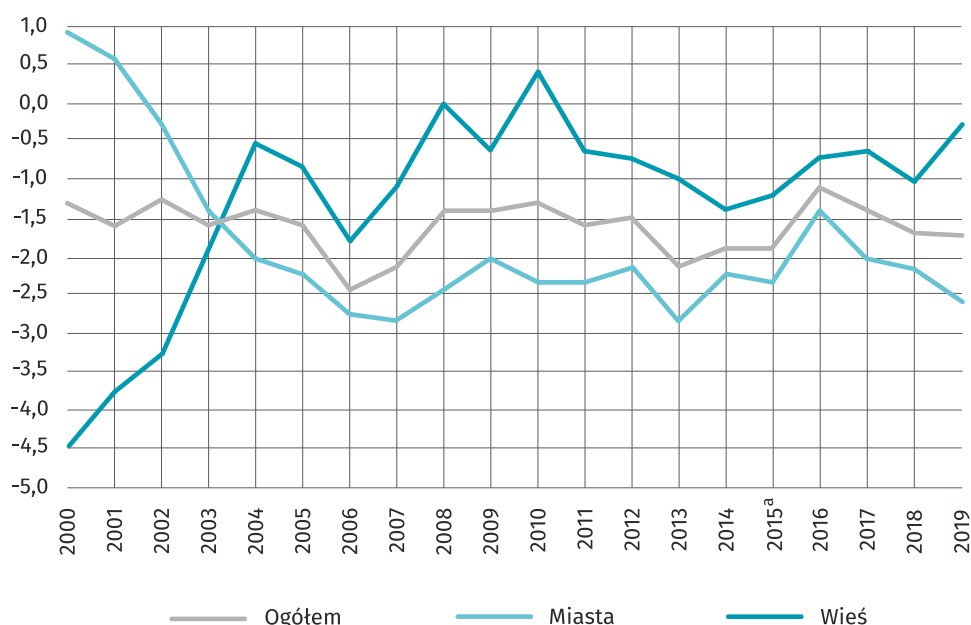
Zarówno mężczyźni, jak i kobiety dłużej żyją w miastach niż na wsi. W 2019 r. w województwie podlaskim przeciętne trwanie życia mężczyzn zamieszkałych w miastach wyniosło 75,3 roku, tj. o 2,4 roku więcej niż mężczyzn na wsi. Mieszkanke miast żyły przeciętnie 83,3 roku, czyli o 0,3 roku dłużej niż kobiety mieszkające na wsi.

Migracje ludności

W Podlaskiem od wielu lat utrzymuje się ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały. Wyjątek stanowiły lata 2016–2019, w których odnotowano dodatnie saldo migracji zagranicznych.

W 2019 r. w ramach migracji wewnętrznych zameldowało się w województwie podlaskim 12938 osób, a wymeldowało się 15397 osób, tj. odpowiednio o 5,5% mniej i 3,0% więcej niż w 2000 r.

Wykres 5. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności

a Do obliczenia salda wykorzystano dane o migracjach wewnętrznych za 2015 r. i migracjach zagranicznych za 2014 r.

W 2019 r. miejsce zamieszkania w granicach województwa podlaskiego (ruch wewnątrzwojewódzki) zmieniło 10590 osób. Z innych województw w kraju przybyło 2348 osób, a do innych regionów w Polsce przeprowadziło się 4807 osób. Saldo migracji wewnętrznych ludności w 2019 r. wyniosło minus 2459 (w 2000 r. – minus 1255). Najwięcej osób przyjechało z województwa mazowieckiego (35,2% ogółu przybywających z innych regionów kraju), warmińsko-mazurskiego (27,3%) oraz lubelskiego (5,8%). Osoby, które wymeldowały się z terenu województwa podlaskiego najczęściej wybierały województwa: mazowieckie (50,7% ogółu), warmińsko-mazurskie (15,7%) oraz pomorskie (10,3%).

Migracje zagraniczne na pobyt stały w 2019 r. w województwie podlaskim kształtowały się następująco: z zagranicy przybyły 694 osoby, zaś z terenu regionu za granicę wyjechało 267 osób. W związku z tym, saldo migracji zagranicznych było dodatnie i wyniosło 427. W 2000 r. w Podlaskiem odnotowano odmienną sytuację. Z zagranicy przybyło 155 osób, zaś z terenu województwa za granicę wyjechały 492 osoby. Saldo migracji zagranicznych było wówczas ujemne i wyniosło minus 337.

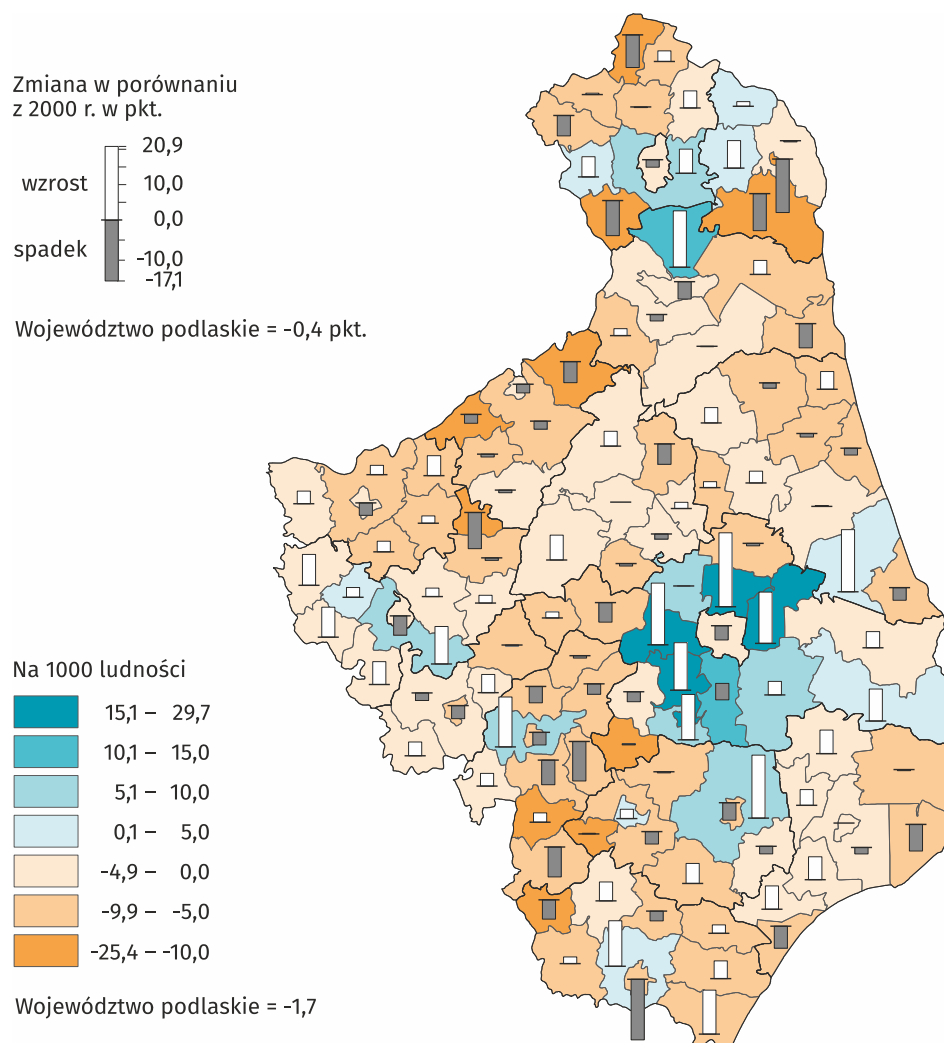
W 2019 r. najwięcej osób przybyło z Białorusi i Wielkiej Brytanii (po 23,2% ogółu) oraz Belgii (12,2%). Wśród emigrantów najliczniejsze grupy stanowiły osoby, które wyjechały do Wielkiej Brytanii (25,1% ogółu), Stanów Zjednoczonych (24,3%) oraz Niemiec (12,0%).

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w analizowanym okresie przybrało wartość minus 2032, a w przeliczeniu na 1000 ludności wyniosło minus 1,72 (w 2000 r. – odpowiednio minus 1592 i minus 1,31). Największy ruch wędrowny odnotowano w mieście Białystok i powiecie białostockim. Liczba osób zameldowanych wyniosła tu odpowiednio 3076 oraz 3434, a wymeldowało się odpowiednio 3508 i 1978 osób. Najniższe wartości dotyczące ruchu wędrownego

kowego zaobserwowano w powiecie sejneńskim. Na pobyt stały zameldowały się tu 223 osoby, natomiast wymeldowały się 344 osoby.

Dodatknie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały wystąpiło w powiecie białostockim (1456). W pozostałych powiatach stwierdzono ujemne saldo migracji, przy czym najniższe zaobserwowano w mieście Białystok (minus 432). W przeliczeniu na 1000 ludności najwyższe saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych odnotowano w powiecie białostockim (9,79), a najniższe – w powiecie sejneńskim (minus 6,05).

Mapa 7. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały w 2019 r.

Analizując gminy województwa podlaskiego, dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały stwierdzono tylko w 21 spośród nich. Były to głównie gminy położone wokół stolicy województwa i większych miast. Najwyższe saldo migracji wystąpiło w gminie miejsko-wiejskiej Wasilków (513), zaś najniższe odnotowano w gminie miejskiej Bielsk Podlaski (minus 148). W przeliczeniu na 1000 ludności najwyższe saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych wystąpiło w gminie miejsko-wiejskiej Wasilków (29,72), a najniższe – w gminie wiejskiej Wiżajny (minus 25,45).

W 2019 r. w województwie podlaskim 14753 osoby zameldowały się na pobyt czasowy trwający ponad 3 miesiące, zaś 15984 osoby były czasowo nieobecne w miejscu stałego zamieszkania. Saldo migracji czasowych ukształtowało się na poziomie minus 1231. Największy ruch wędrowniczy w ramach migracji czasowych dotyczył miasta Białegostoku oraz powiatu białostockiego. Liczba osób zameldowanych wyniosła tu odpowiednio 3626 oraz 1369, a czasowo nieobecnych w miejscu stałego zamieszkania – odpowiednio 2168 i 1437.

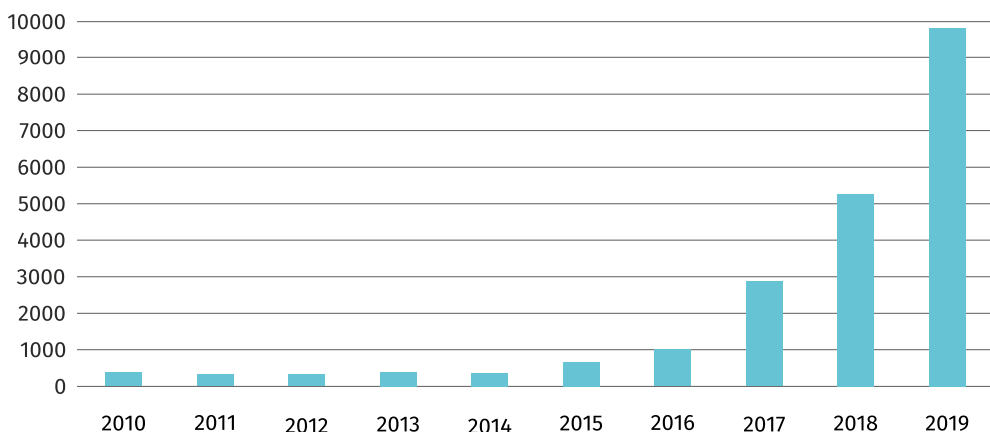
Cudzoziemcy na rynku pracy

Pogłębiający się proces starzenia się społeczeństwa oraz ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały wpływają na sytuację na rynku pracy. W przypadku braku zaspokojenia potrzeb kadrowych w oparciu o lokalny rynek pracy alternatywą jest możliwość zatrudniania cudzoziemców.

W ostatnich latach obserwowany jest znaczący wzrost liczby zezwoleń na pracę cudzoziemców w województwie podlaskim udzielanych przez wojewodę. Według danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, w 2019 r. wydano ich 9796, tj. o 83,5% więcej niż w 2018 r. i prawie 28 razy więcej niż w 2010 r. Najczęściej przyznawane są one obywatelom Ukrainy

i Białorusi. W 2019 r. odpowiednio 45,5% i 36,1% cudzoziemców, którzy uzyskali zgodę na pracę, legitymowało się paszportami tych krajów. Największy odsetek stanowiły zezwolenia wydane pracodawcom z sekcji budownictwo (3411, tj. 34,8% ogółu). W omawianym roku w Podlaskiem najwięcej zezwoleń na pracę cudzoziemców zostało wydanych robotnikom przemysłowym i rzemieślnikom (50,9% ich ogólnej liczby), operatorom i monterom maszyn i urządzeń (22,7%) oraz pracownikom wykonującym prace proste (16,5%). Analizując strukturę zezwoleń na pracę według okresu ich ważności, w województwie podlaskim dominowały te, które zostały wydane na okres od 3 miesięcy do 1 roku (87,0% ogółu).

Wykres 6. Zezwolenia na pracę cudzoziemców wydane przez wojewodę

Źródło: dane Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Oprócz zezwoleń na pracę wydawanych przez wojewodę na wniosek pracodawcy, dokumentami dopuszczającymi cudzoziemców do polskiego rynku pracy są m.in. oświadczenia pracodawców o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi oraz pozwolenia na pracę sezonową.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, w 2019 r. liczba zarejestrowanych oświadczeń pracodawców o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi w województwie podlaskim wyniosła 32666, tj. o 19,7% więcej niż rok wcześniej. W strukturze oświadczeń według obywatelstwa cudzoziemca dominowały oświadczenia dotyczące Ukraińców (74,6% ich ogólnej liczby), znaczny odsetek stanowiły też oświadczenia wydane na potrzeby Białorusinów (21,9%). W omawianym roku najwięcej oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi zostało zarejestrowanych przez podmioty działające w ramach sekcji przetwórstwo przemysłowe (20388, tj. 62,4% ogółu) oraz budownictwo (7957, tj. 24,4%). Najczęściej rejestrowano oświadczenia dla następujących grup zawodów: pracownicy wykonujący prace proste (35,0% ich ogólnej liczby), robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (31,1%) oraz operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń (27,6%). W większości przypadków wystawiano oświadczenia na okres od 3 do 6 miesięcy (74,2%) oraz podpisano umowy zlecenia (83,6%). Najwięcej oświadczeń zarejestrowano w powiatowych urzędach pracy w: Białymstoku (10901), Suwałkach (7262), Zambrowie (7152) oraz w Łomży (3954).

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku, w 2019 r. w województwie podlaskim wydano 1924 zezwolenia na pracę sezonową (o 15,8% więcej niż w roku poprzednim), przy czym najwięcej obywatelom Ukrainy (1788, tj. 92,9% ogółu). Zdecydowana większość zezwoleń dotyczyła działalności związanej z rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem (1917, tj. 99,6%) i została udzielona w Powiatowym Urzędzie Pracy w Sokółce (1737, tj. 90,3%).

Prognoza ludności

Założenia najnowszej prognozy ludności przewidują na najbliższe lata systematyczne zmniejszanie się liczby ludności województwa podlaskiego, przy czym tempo spadku będzie coraz większe. W 2025 r. liczba ludności w regionie ma osiągnąć poziom 1146,8 tys. osób, zaś w 2040 r. – 1058,8 tys. osób, zatem w okresie najbliższych 21 lat zmniejszy się o ponad 119 tys. osób. Ubytek ten w ponad 3/5 dotyczyć będzie ludności miejskiej (podobnie jak w Polsce, gdzie przewiduje się, że spadek liczby ludności będzie obserwowany głównie wśród mieszkańców miast).

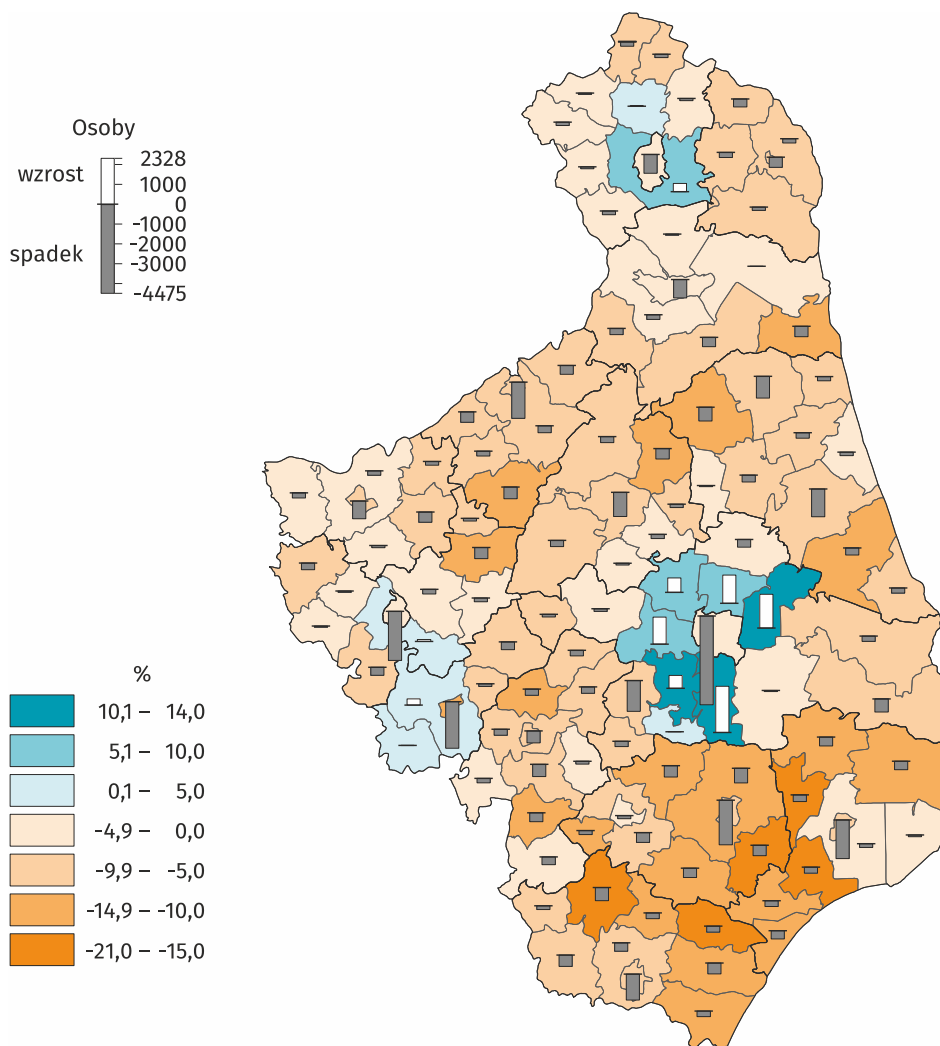
Przewidywane są niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności praktycznie w całym okresie objętym prognozą, a będą one dotyczyły głównie:

- starzenia się całego społeczeństwa,
- starzenia się zasobów siły roboczej,

- zmniejszania się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym w ogólnej populacji ludności,
- wzrostu współczynnika obciążenia demograficznego, zwłaszcza grupą osób w wieku poprodukcyjnym.

Prognoza ludności w przekroju powiatów dla województwa podlaskiego wskazuje, iż do 2040 r. tylko w powiecie białostockim oczekiwany jest wzrost liczby mieszkańców (o 4,7%). W pozostałych powiatach przewiduje się spadek liczby ludności, a największy spodziewany jest w powiecie hajnowskim (o 26,7%).

Mapa 8. Zmiana liczby ludności według gmin w latach 2019–2030 (prognoza)

Według prognozy ludności gmin opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny, przewiduje się, że do 2030 r. w województwie podlaskim zaledwie w dwunastu gminach nastąpi wzrost liczby mieszkańców. Najwyższym przyrostem liczby ludności będą charakteryzować się gminy położone w bezpośrednim sąsiedztwie stolicy województwa, zaś największy będzie dotyczyć gminy wiejskiej Juchnowiec Kościelny (o 14,0%). Duży spadek liczby ludności (powyżej 10%) przewidywany jest w 21,2% gmin województwa podlaskiego, przy czym największy wystąpi w gminie wiejskiej Dubicze Cerkiewne (o 21,0%).

Opracowanie – zespół pracowników Podlaskiego Ośrodka Badań Regionalnych: Anna Godlewska, Sylwia Monika Jasińska, Renata Łapińska, Joanna Orłowska, Anna Rogalewska, Anna Szeszko.